

สมรรถภาพการเจริญเติบโตและอัตราการตายช่วงก่อนให้ไข่
ของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงโดยเกษตรกรในหมู่บ้าน
พื้นที่จังหวัดลำปาง

**Prelaying Growth Performance and Mortality
of Native Chickens Raised by Farmers
in Villages of Lampang Province**

อรอนงค์ เลี้ยวธารากุล^{1/} วีรพงษ์ พลสยาม^{2/} และ อำนวย เลี้ยวธารากุล^{3/}
Onanong Leotaragul^{1/}, Verapong Polsayom^{2/} and Amnuay Leotaragul^{3/}

Abstract: Native chickens aged 7, 8, 9, and 10 weeks were raised by 50 farmers under the traditional condition in the local village of Lampang province. Each farmer received 15 chickens (3 males and 12 females). The results revealed that the male native chickens had higher ($P < 0.01$) body weights and daily gains than the female. Chickens which were allocated to the local farm at difference ages had significant difference body weight at started to weight at 24 weeks of age. The maximum weight was observed in the chickens allocated at 10 weeks of age. For the daily gain, the results were similar to those of the body weight. Mortality rate of the chickens

^{1/} สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลำปาง อ.เมือง จ.ลำปาง 52100

^{2/} สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50000

^{3/} ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ 50120

^{1/} Lampang Provincial Livestock Development Office, Lampang. 52100 Thailand.

^{2/} Chiangmai Provincial Livestock Development Office, Chiangmai. 50000 Thailand.

^{3/} Chiangmai Livestock Research and Breeding Center, Chiangmai. 50120 Thailand.

at 7, 8 and 9 weeks of age did not statistically differ ($P>0.05$) among each others but they were higher (2.91%), bitten by dogs (2.81%) and others (2.60%), respectively. ($P<0.05$) than that allocated at 10 weeks of age. The male and female chickens did not differ in mortality rate. Total loss of native chickens raised in the village from the start of the experiment to 24 weeks of age was due to death rate (86.64%) which was the highest and followed in order by accidental loss (5.04%), bitten by pigs.

บทคัดย่อ : นำไก่พื้นเมืองอายุ 7, 8, 9, และ 10 สัปดาห์ ไปให้เกษตรกรจำนวน 50 รายเลี้ยงในหมู่บ้านโดยเกษตรกรจะได้รับไก่ 15 ตัวต่อราย (เพศผู้ 3 ตัว, เพศเมีย 12 ตัว) ผลการศึกษาพบว่า ไก่เพศผู้มีน้ำหนักตัว และอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่า ($P<0.01$) ไก่เพศเมีย ส่วนไก่ที่เกษตรกรได้รับเมื่ออายุ 7, 8, 9, และ 10 สัปดาห์ พบว่ามีน้ำหนักตัวแตกต่างกัน ($P<0.01$) ไม่ว่าจะเป็นน้ำหนักเมื่อเริ่มมอบจนถึงน้ำหนักเมื่ออายุ 24 สัปดาห์ โดยไก่ที่เกษตรกรได้รับเมื่ออายุ 10 สัปดาห์มีน้ำหนักตัวสูงที่สุด เช่นเดียวกับกับอัตราการเจริญเติบโต สำหรับอัตราการตายของไก่ที่เกษตรกรได้รับเมื่ออายุ 7, 8, และ 9 สัปดาห์ มีอัตราการตายไม่แตกต่างกัน ($P>0.05$) แต่ไก่ทั้ง 3 กลุ่มมีอัตราการตายสูงกว่า ($P<0.01$) ไก่ที่เกษตรกรได้รับเมื่ออายุ 10 สัปดาห์ ($P<0.05$) ส่วนความแตกต่างระหว่างอัตราการตายของไก่เพศผู้และเพศเมียไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P>0.05$) การสูญเสียของไก่ที่เลี้ยงโดยเกษตรกร พบว่าการสูญเสียเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ตาย (86.65%), สูญหาย (5.04%), สุกรกัด (2.91%), สุนัขกัด (2.81%), และ สาเหตุอื่นๆ (2.60%)

Index words : การเลี้ยงไก่ ไก่พื้นเมือง ส่งเสริมการเลี้ยง

Native chickent, Chicken raising

คำนำ

ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์เลี้ยงประจำครอบครัวของเกษตรกรในชนบทของประเทศไทย มาเป็นเวลายาวนาน โดยเกษตรกรจะเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้เป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่หาได้ในครอบครัวของตนเอง เป็นสัตว์เลี้ยงที่ให้ทั้งความสวยงาม เพลิดเพลิน เป็นนาฬิกาบอกเวลา เป็นเกมกีฬา เป็นประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยเกษตรกรจะมีจำนวนไก่ที่เลี้ยงประมาณ 39 ตัว/ครอบครัว โดยส่วนใหญ่เป็นไก่อายุ 0 ~ 3 เดือน (46%) และเป็นไก่พ่อแม่พันธุ์เพียง 23 % (อรอนงค์, 2544) สมรรถภาพการผลิตของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยง โดยเกษตรกรพบว่ามีน้ำหนักตัวเมื่ออายุ 90 และ 120 วัน เท่ากับ

635 และ 991 กรัม ตามลำดับ (สวัสดิ์และคณะ, 2531) ไก่เลี้ยงกับที่ไสวและคณะ (2541) ที่ศึกษาโดยนำไก่พื้นเมืองอายุ 4 สัปดาห์ ไปให้เกษตรกรเลี้ยงในหมู่บ้าน พบว่ามีน้ำหนักตัวที่อายุ 12, 16, 20 และ 24 สัปดาห์ เท่ากับ 595, 922, 1,179 และ 1,587 กรัม ตามลำดับ โดยมีอัตราการตายในช่วงอายุ 4 ~ 24 สัปดาห์ ค่อนข้างสูง คือเท่ากับ 50.15 % และเมื่อเทียบกับอัตราการ ตายของไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านในช่วงอายุ 0 ~ 2 เดือนและช่วงอายุ 2 ~ 6 เดือน พบว่าอัตราการตายแตกต่างกันมากคือเท่ากับ 35.22 % และ 11.23 % ตามลำดับ (วิมลพร และคณะ, 2535) ซึ่งจะเห็น ว่าอัตราการตายช่วงที่ไก่อายุตั้งแต่ 2 เดือนขึ้นไปค่อนข้างต่ำ และโดยทั่วไปในโครงการต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐบาลที่มี

การนำไก่ไปสนับสนุนให้แก่เกษตรกรเกือบทั้งหมดจะเป็นไก่อายุ 2 สัปดาห์ หรือ 4 สัปดาห์ซึ่งจะพบว่าไก่ที่เกษตรกรได้รับมักมีอัตราการเจริญเติบโตต่ำ มีอัตราการตายของไก่ค่อนข้างสูง จึงน่าจะมีการศึกษาการ นำไก่พื้นเมืองไปกระจายพันธุ์หรือสนับสนุนให้แก่เกษตรกรรายย่อยหรือกลุ่มเกษตรกร โดยมอบพันธุ์ไก่ที่มีอายุสูงกว่าเดิมที่เคยให้การสนับสนุนโดยเป็นไก่ที่มีอายุประมาณ 2 เดือน เพื่อศึกษาสมรรถภาพการเจริญเติบโตและอัตราการตาย ของไก่

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถภาพการเจริญเติบโตและอัตราการตายช่วงก่อนให้ไข่ของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงโดยเกษตรกรในหมู่บ้านเมื่อได้รับการสนับสนุนพันธุ์ไก่พื้นเมืองอายุประมาณ 2 เดือน รวมทั้งศึกษาการสูญเสียต่างๆ ของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงในหมู่บ้านชนบท

อุปกรณ์และวิธีการ

การผลิตลูกไก่พื้นเมือง

ผลิตลูกไก่พื้นเมืองในศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ ลูกไก่ที่เกิดได้รับการติดเบอร์ปีกทำเครื่องหมายประจำตัวตั้งแต่แรกเกิด ไก่ทุกตัวจะได้รับการจัดการเลี้ยงดู การให้อาหาร เช่นเดียวกับการเลี้ยงไก่พันธุ์ของศูนย์ฯเชียงใหม่ มีการทำวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล, กัมโบโร, หลอดลมอักเสบติดต่อ, ฝีดาษ และอหิวาต์เป็ด-ไก่ ตามโปรแกรมของกรมปศุสัตว์

การกระจายพันธุ์และสนับสนุนไก่พื้นเมืองแก่เกษตรกร

คัดเลือกเกษตรกรจำนวน 50 ครอบครัว เป็นเกษตรกรในพื้นที่ ตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จัดอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (มีการให้คำแนะนำเกษตรกรอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง) แต่ละครอบครัวได้รับการสนับสนุนไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้จำนวน 15 ตัวเป็นเพศผู้ 3 ตัว และเพศเมีย 12 ตัว โดยได้รับไก่อายุ 7, 8, 9, และ 10 สัปดาห์ เท่ากับ 9, 18, 14, และ 9 ครอบครัวตามลำดับ เกษตรกรต้องมีโรงเรือนไว้เป็นที่นอนอาศัยในเวลากลางคืนและสำหรับขังในวันครบกำหนดชั่งน้ำหนักตัว การเลี้ยงดูไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรได้รับไปได้รับการจัดการและให้อาหารแบบธรรมชาติทั่วไป ได้แก่ รำ, ปลายข้าว, ข้าวเปลือก, เศษอาหารที่เหลือจากการบริโภคของเกษตรกร, หญ้าและผักต่างๆ

การเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลไก่เป็นรายตัว ได้แก่ น้ำหนักตัวไก่เมื่อเริ่มมอบให้เกษตรกร และน้ำหนักตัวที่อายุ 12, 16, 20 และ 24 สัปดาห์ รวมถึงอัตราการตายและการสูญเสียของไก่ที่อายุต่างๆ

ข้อมูลที่ได้ทั้งหมด จะนำมาวิเคราะห์ Least square analysis (Harvey, 1975) โดยมีอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ดังนี้

$$Y_{ijkl} = \mu + S_i + A_j + W_k + \varepsilon_{ijkl}$$

เมื่อ Y_{ijkl} = ลักษณะปรากฏของไก่ตัวที่ l เพศ i
อายุที่เริ่มเลี้ยง j น้ำหนักตัวเมื่อเริ่ม
เลี้ยง k

μ = ค่าเฉลี่ยของลักษณะ

S_i = อิทธิพลอันเนื่องมาจากความแตกต่าง
ของเพศไก่ ($i = 1, 2$)

A_j = อิทธิพลอันเนื่องมาจากความแตกต่าง
ของอายุไก่ที่เริ่มเลี้ยง ($j = 1, 2, 3, 4$)

1 = อายุที่เริ่มเลี้ยง 7 สัปดาห์

2 = อายุที่เริ่มเลี้ยง 8 สัปดาห์

3 = อายุที่เริ่มเลี้ยง 9 สัปดาห์

4 = อายุที่เริ่มเลี้ยง 10 สัปดาห์

W_k = อิทธิพลอันเนื่องมาจากความแตกต่าง
ของน้ำหนักตัวไก่แต่ละตัวเมื่อเริ่ม
มอบให้เกษตรกร

ε_{ijkl} = ความคลาดเคลื่อน

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
SAS (1990)

ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย

เริ่มตั้งแต่เดือน เมษายน 2544 ถึง เดือน
ธันวาคม 2544

ผลการทดลอง และวิจารณ์

น้ำหนักตัวและอัตราการเจริญเติบโตของไก่เพศผู้
และเพศเมีย

น้ำหนักตัวและอัตราการเจริญเติบโตของ
ไก่พื้นเมืองเพศผู้และเพศเมียที่กระจายพันธุ์
สนับสนุนให้แก่เกษตรกรในช่วงอายุ 7-10 สัปดาห์
ได้แสดงสรุปไว้ใน ตารางที่ 1 พบว่าน้ำหนักตัว
ของไก่พื้นเมืองเพศผู้สูงกว่าไก่พื้นเมืองเพศเมีย
ไม่ว่าจะเป็นน้ำหนักเมื่อเริ่มมอบพันธุ์ให้เกษตรกร
หรือเมื่ออายุ 12, 16, 20 และ 24 สัปดาห์ สอดคล้อง
กับรายงานของ อำนวยและคณะ (2541) ที่พบว่า
น้ำหนักตัวของไก่พื้นเมืองเพศผู้สูงกว่าเพศเมีย
ตั้งแต่ไก่อายุ 4 สัปดาห์เป็นต้นไป โดยน้ำหนักตัว
ไก่พื้นเมืองเพศผู้และเพศเมียที่เลี้ยงโดยเกษตรกร
ในชนบทเมื่ออายุ 20 สัปดาห์ เท่ากับ 1,397.81 และ
1,082.12 กรัม(ซึ่งเป็นน้ำหนักตัวไก่ที่เป็นที่ต้องการ
ของตลาดในเขตภาคเหนือ)พบว่าใกล้เคียงกับ
น้ำหนักของไก่พื้นเมืองเพศผู้และเพศเมียที่อายุ
12 สัปดาห์ ที่เลี้ยงในสภาพขุนแบบฟาร์มซึ่งจะมี
น้ำหนักตัวของเพศผู้และเพศเมีย เท่ากับ 1,181 และ
981 กรัม ตามลำดับ (อำนวยและคณะ, 2541)

ส่วนอัตราการเจริญเติบโต ก็ให้ผลเช่น
เดียวกับน้ำหนักตัวคือไก่เพศผู้จะมีอัตราการเจริญ
เติบโตในช่วง 12~16 , 16~20 และ 20~24 สัปดาห์
สูงกว่าไก่พื้นเมืองเพศเมียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
($P < 0.01$) โดยการเจริญเติบโตในช่วง 16-20
สัปดาห์ของไก่พื้นเมือง เท่ากับ 12.00 และ 9.25
กรัม/ตัว/วัน ในเพศผู้และเพศเมีย ตามลำดับ

น้ำหนักตัวและอัตราการเจริญเติบโตของไก่พื้น
เมืองเมื่อเริ่มเลี้ยงโดยเกษตรกรที่อายุต่าง ๆ กัน

น้ำหนักตัวและอัตราการเจริญเติบโตของ
ไก่พื้นเมือง เมื่อเริ่มเลี้ยงโดยเกษตรกรในชนบท ที่
อายุ 7, 8, 9 และ 10 สัปดาห์ ได้แสดงสรุปไว้ใน
ตารางที่ 2 ไก่พื้นเมืองที่กระจายพันธุ์สนับสนุนให้
แก่เกษตรกรเลี้ยง พบว่า น้ำหนักตัวเมื่อมอบให้

Table 1 Least square means $\pm$ SE (n) of body weight and daily gain affected by sex of native chickens.

Trait	Male	Female	Sex combined mean $\pm$ SD
BW at, g			
Beginning	596.64 $\pm$ 8.44 a(153)	457.28 $\pm$ 4.53 b(597)	467.70 $\pm$ 101.55 (750)
12 wk	766.82 $\pm$ 11.98 a(151)	594.93 $\pm$ 6.51 b(571)	623.06 $\pm$ 142.64 (722)
16 wk	1061.05 $\pm$ 18.74 a(145)	828.93 $\pm$ 10.32 b(549)	861.66 $\pm$ 215.67 (694)
20 wk	1397.81 $\pm$ 24.81 a(138)	1082.12 $\pm$ 13.36 b(526)	1117.02 $\pm$ 280.06 (664)
24 wk	1692.52 $\pm$ 31.57 a(129)	1321.04 $\pm$ 16.80 b(511)	1369.01 $\pm$ 340.19 (640)
Daily gain, g			
From beginning to 12 wk	7.38 $\pm$ 0.35 a(151)	5.87 $\pm$ 0.19 b(571)	6.35 $\pm$ 4.13 (722)
12 to 16 wk	10.47 $\pm$ 0.46 a(145)	8.28 $\pm$ 0.25 b(549)	8.40 $\pm$ 5.26 (694)
16 to 20 wk	12.00 $\pm$ 0.57 a(138)	9.25 $\pm$ 0.31 b(526)	9.88 $\pm$ 6.29 (664)
20 to 24 wk	10.15 $\pm$ 0.58 a(129)	8.66 $\pm$ 0.31 b(511)	8.79 $\pm$ 6.18 (640)

Means within column followed by different letters are significantly different at $P < 0.01$

แก่เกษตรกร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยไก่ที่มอมเมื่ออายุ 7, 8, 9 และ 10 สัปดาห์ มีน้ำหนักเท่ากับ 451.19, 483.58, 544.35 และ 719.74 กรัม ตามลำดับ ส่วนน้ำหนักตัวเมื่ออายุ 12 และ 16 สัปดาห์ นั้น ไก่ที่มอมให้แก่เกษตรกรเมื่ออายุ 10 สัปดาห์ มีน้ำหนักตัวสูงสุดรองลงมาได้แก่อายุ 8 และ 9 สัปดาห์ ส่วนไก่ที่มอมเมื่ออายุ 7 สัปดาห์ มีน้ำหนักตัวน้อยที่สุด แสดงว่าไก่พื้นเมืองที่มอมเมื่ออายุมากกว่าจะมีน้ำหนักตัวเมื่อเลี้ยงโดยเกษตรกรสูงกว่าโดยน้ำหนักตัวไก่ออกจากการทดลองนี้ที่อายุ 16 สัปดาห์มีน้ำหนักอยู่ในช่วง 838.55 ~ 1127.21 กรัม ใกล้เคียง

กับที่ ไสวและคณะ (2541) รายงานว่าไก่พื้นเมืองที่นำไปมอมให้เกษตรกรเลี้ยงที่อายุ 8 สัปดาห์ จะมีน้ำหนักเมื่ออายุ 16 สัปดาห์ เท่ากับ 905.96 กรัม สำหรับที่อายุ 20 และ 24 สัปดาห์ พบว่าไก่ที่มอมเมื่ออายุ 10 สัปดาห์ มีน้ำหนักตัวสูงสุดแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01$) กับไก่ที่มอมเมื่ออายุ 7, 8 และ 9 สัปดาห์ และไก่ที่มอมเมื่ออายุ 7, 8 และ 9 สัปดาห์ จะมีน้ำหนักตัวแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการกระจายพันธุ์สนับสนุนไก่พื้นเมืองให้แก่เกษตรกรนำไปเลี้ยง อายุที่เหมาะสมที่สุดสำหรับงานทดลองครั้งนี้คือไก่อายุ 10 สัปดาห์ ซึ่ง

จะให้น้ำหนักตัวสูงสุด และยังพบว่าน้ำหนักตัวไก่ที่เกษตรกรได้รับที่อายุ 10 สัปดาห์ ยังมีน้ำหนักตัวที่อายุ 16, 20, และ 24 สัปดาห์ เท่ากับ 1127.21, 1506.53, และ 1733.77 กรัมตามลำดับ ต่ำกว่าเล็กน้อยเมื่อเทียบกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระบบฟาร์มที่ให้อาหารสำเร็จรูปซึ่งมีน้ำหนักตัว เท่ากับ 1362, 1699, และ 1959 กรัมที่อายุ 16, 20, และ 24 สัปดาห์ ตามลำดับ (อำนาจ และคณะ, 2540)

อัตราการเจริญเติบโตพบว่าในช่วงอายุเริ่มมวบถึง 12 สัปดาห์ พบว่าอัตราการเจริญเติบโตของไก่ที่มวบให้เกษตรกรเลี้ยงเมื่ออายุ 8, 9 และ 10 สัปดาห์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P>0.05$) แต่น้ำหนักตัวของไก่ทั้ง 3 กลุ่มสูงมากกว่า ($P<0.01$) ไก่ที่มวบเมื่ออายุ 7 สัปดาห์ ส่วนการ

เจริญเติบโตในช่วง 12 ~ 16 สัปดาห์ นั้น ไก่ที่มวบเมื่ออายุ 7, 8 และ 9 สัปดาห์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทั้ง 3 อายุ มีการเจริญเติบโตต่ำกว่าไก่ที่มวบเมื่ออายุ 10 สัปดาห์ คล้ายคลึงกับลักษณะน้ำหนักตัว สำหรับอัตราการเจริญเติบโตในช่วงอายุ 16~20 สัปดาห์ พบว่าไก่พื้นเมืองมีการเจริญเติบโต เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือไก่ที่เกษตรกรได้รับเมื่ออายุ 10 สัปดาห์, 7 สัปดาห์, 8 สัปดาห์ และ 9 สัปดาห์ ตามลำดับ คล้ายคลึงกับอัตราการเจริญเติบโตในช่วงอายุ 20~24 สัปดาห์ สำหรับไก่ที่เกษตรกรได้รับเมื่ออายุ 7 สัปดาห์ ในช่วงแรกของการเลี้ยงในหมู่บ้านมีการเจริญเติบโต น้อย กว่าไก่กลุ่มอื่น แต่ในช่วงอายุนี้จะมีการเจริญเติบโตสูงกว่า เนื่องจากเริ่มมีการเจริญเติบโตชดเชย (compensatory growth)

Table 2 Least squares means $\pm$ SE (n) of body weight and daily gain affected by age of native chickens.

Trait	Age of chickens at start			
	7 wk	8 wk	9 wk	10 wk
<i>BW at, g</i>				
Beginning	451.49 $\pm$ 35.39a(105)	483.58 $\pm$ 34.46b(300)	544.35 $\pm$ 34.18c(240)	719.74 $\pm$ 35.39d(105)
12 wk	599.96 $\pm$ 15.12a(96)	662.36 $\pm$ 9.13b(289)	658.65 $\pm$ 10.12b(233)	802.53 $\pm$ 14.52c(104)
16 wk	838.55 $\pm$ 23.18a(94)	912.04 $\pm$ 14.42b(271)	902.16 $\pm$ 15.89b(226)	1127.21 $\pm$ 23.66c(103)
20 wk	1152.10 $\pm$ 30.71a(90)	1161.31 $\pm$ 19.25a(261)	1139.91 $\pm$ 21.55a(211)	1506.53 $\pm$ 28.87b(102)
24 wk	1455.60 $\pm$ 38.38a(88)	1422.23 $\pm$ 24.31a(249)	1415.52 $\pm$ 28.13a(204)	1733.77 $\pm$ 35.9b(99)
<i>Daily gain, g</i>				
From beginning to 12 wk	5.01 $\pm$ 0.44a(96)	7.23 $\pm$ 0.26b(289)	6.56 $\pm$ 0.30b(233)	7.68 $\pm$ 0.42b(104)
12 to 16 wk	8.69 $\pm$ 0.57a(94)	8.68 $\pm$ 0.35a(271)	8.44 $\pm$ 0.39a(226)	11.70 $\pm$ 0.58b(103)
16 to 20 wk	10.97 $\pm$ 0.69b(90)	8.61 $\pm$ 0.43a(261)	8.14 $\pm$ 0.49a(211)	14.78 $\pm$ 0.70c(102)
20 to 24 wk	10.78 $\pm$ 0.70b(88)	8.53 $\pm$ 0.44a(249)	8.78 $\pm$ 0.51a(204)	9.53 $\pm$ 0.65ab(99)

Means in a row with no common superscripts are significantly different ($P<0.01$).

อัตราการตาย

อัตราการตายของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงในสภาพเกษตรกรในชนบท (มีการทำวัคซีนป้องกันโรค) ในช่วงตั้งแต่เริ่มมอบให้เกษตรกรจนถึงอายุ 24 สัปดาห์ ได้แสดงสรุปไว้ใน ตารางที่ 3 อัตราการตายของไก่ที่เกษตรกรได้รับเมื่ออายุ 7, 8, และ 9 สัปดาห์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P>0.05$) แต่ไก่ทั้ง 3 กลุ่มมีอัตราการตายที่สูงกว่าไก่ที่เกษตรกรได้รับเมื่ออายุ 10 สัปดาห์ สำหรับอัตราการตายของไก่พื้นเมืองเพศผู้ และเพศเมียพบว่ามีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อัตราการตายของไก่ในการศึกษาครั้งนี้ ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับรายงานของไสวและคณะ (2541)

ที่ทดลองนำไก่พื้นเมืองไปมอบให้เกษตรกรเลี้ยงเมื่ออายุ 4 และ 8 สัปดาห์ ในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยไม่มีการทำวัคซีนป้องกันโรคในช่วงที่เลี้ยงโดยเกษตรกรในหมู่บ้านซึ่งจะพบว่ามีอัตราการตายสูงอยู่ ในช่วง 50.15 ~ 67.27 % แต่การทดลองครั้งนี้ ไก่ทุกตัวมีการการทำวัคซีนป้องกันโรคในช่วงที่เกษตรกรเลี้ยงตามโปรแกรมของกรมปศุสัตว์ และมีการติดตามให้คำแนะนำการเลี้ยงต่างๆให้เกษตรกรโดยเจ้าหน้าที่ทุก 2 ~ 3 สัปดาห์ แสดงให้เห็นว่าการทำวัคซีนป้องกันโรคในไก่พื้นเมืองในหมู่บ้าน และการติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิดจะทำให้สามารถลดอัตราการตายของไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านได้

Table 3 Mortality rate $\pm$ SE (n) of native chickens that raising in the local condition from the start testing to 24 weeks.

Traits	Mortality rate (%)
<i>Age of chickens</i>	
7 wk	16.29 $\pm$ 1.52 a(105)
8 wk	14.40 $\pm$ 0.92 a(300)
9 wk	15.78 $\pm$ 1.02 a(240)
10 wk	9.63 $\pm$ 1.54 b(105)
<i>Sex</i>	
Male	14.10 $\pm$ 1.23(153)
Female	13.89 $\pm$ 0.67(597)

Means in a column of the same trait with no common letters are significantly different ($P<0.01$).

Table 4 Causes of loss of the native chickens that raised under the local condition (mean $\pm$ SE).

Trait	Percentage of loss
Death	86.64 $\pm$ 3.93
Accidental loss	5.04 $\pm$ 2.93
Being bitten by pigs	2.91 $\pm$ 1.50
Being bitten by dogs	2.81 $\pm$ 2.31
Others	2.60 $\pm$ 1.27

การสูญเสียด้วยสาเหตุต่างๆ ของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงในหมู่บ้านจากเกษตรกรที่ได้รับพันธุ์ไก่พื้นเมืองจำนวน 50 ราย พบว่ามีเกษตรกรที่เลี้ยงโดยไม่มี การสูญเสียเลย จนถึงอายุ 24 สัปดาห์ จำนวน 7 ราย (14%) และมีการสูญเสีย จำนวน 43 ราย (86%) ซึ่งการสูญเสียของไก่ % ของไก่ทั้งหมด ซึ่งจากไก่ที่สูญเสียทั้งหมดพื้นเมืองที่เลี้ยงในหมู่บ้าน ตั้งแต่เริ่มแจกไก่ 750 ตัว มีการสูญเสียทั้งหมด 110 ตัว คิดเป็น 14.67 พบว่าเป็นดังนี้ (ตารางที่ 4) ตาย 86.65 %, หาย 5.04 %, สุกกรักตาย 2.91 %, สุนัขกัดตาย 2.81 %, และ จากสาเหตุอื่นๆ (รถทับ, ไม้ทับ, คกน้ำตาย) 2.60 % จะเห็นได้ว่าการสูญเสียของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงโดยเกษตรกร จะเกิดจากอัตราการตายซึ่งได้แก่การเจ็บป่วย อ่อนแอ หรือเป็นโรคต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ถึง 86.65 % ที่เหลือจะเป็นการสูญเสียจากสาเหตุอื่นๆ

สรุป

จากการนำไก่พื้นเมืองอายุ 7, 8, 9, และ 10 สัปดาห์ ไปให้เกษตรกรเลี้ยงในสภาพของเกษตรกรในหมู่บ้าน พบว่าได้ผลการทดลองดังนี้; ไก่พื้นเมืองเพศผู้จะมีน้ำหนักตัวและอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าไก่เพศเมีย ไก่ที่เกษตรกรได้รับเมื่ออายุ 10 สัปดาห์ จะมีน้ำหนักตัวและอัตราการเจริญเติบโตดีที่สุด สูงกว่าไก่ที่ได้รับเมื่ออายุ 7, 8, และ 9 สัปดาห์ ไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรได้รับเมื่ออายุ 7, 8, และ 9 สัปดาห์ มีอัตราการตายไม่แตกต่างกัน แต่ทั้ง 3 กลุ่ม มีอัตราการตายสูงกว่าไก่ที่ได้รับเมื่ออายุ 10 สัปดาห์และไก่พื้นเมืองเพศผู้และเพศเมียที่เลี้ยงโดยเกษตรกรมีอัตราการตาย ไม่แตกต่างกันการสูญเสียของการเลี้ยงไก่ในหมู่บ้านที่เลี้ยงโดยเกษตรกรพบว่าการสูญเสีย 14.67% ของไก่ทั้งหมด ซึ่งจากไก่ที่สูญเสียทั้งหมดแยกได้ ดังนี้ การตาย (86.65%), สูญหาย(5.04%), สุกกรัก(2.91%), สุนัขกัด (2.81%), และ สาเหตุอื่นๆ (2.60%)

เอกสารอ้างอิง

- วิมลพร รัตติกดี, อรวรรณ เจนวิริยะโสภาคย์, สมใจ ศรีหาทิมและ โอ ชิกมันท์. 2535. โรคสำคัญที่เป็นสาเหตุการตายของไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ประมวลเรื่องการประชุมวิชาการด้านการปศุสัตว์ ครั้งที่ 11. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.
- สวัสดิ์ ธรรมบุตร, พัทธนา นามแดง และ วีระชัย โพธิวาระ. 2531. การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระบบของเกษตรกร. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ประมวลเรื่องการประชุมทางวิชาการด้านการปศุสัตว์ ครั้งที่ 7. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.
- ไสว นามคุณ, ศิริพันธ์ โมราตบ และ อำนวย เลี้ยวธารากุล. 2541. น้าหนักตัวและอัตราการตายของไก่พื้นเมืองในสภาพการเลี้ยงในหมู่บ้าน. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 36. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- อรอนงค์ เลี้ยวธารากุล. 2544. สภาพการเลี้ยงและความหลากหลายของลักษณะภายนอกบางประการของไก่พื้นเมืองในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง. วารสารวิชาการปศุสัตว์เขต 5.3(1) : หน้า 15 – 28.
- อำนวย เลี้ยวธารากุล, สมควร ปัญญาวิรุ และ สันติสุข ดวงจันทร์. 2541. น้าหนักตัว, อัตราการเจริญเติบโตและอัตราการตายของลูกไก่พื้นเมืองที่เกิดจากพ่อแม่พันธุ์ที่มีภูมิคุ้มกันโรคนิวคาสเซิลสูงและต่ำ. การประชุมวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 36. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- อำนวย เลี้ยวธารากุล, พชรินทร์ สนธิไพโรจน์ และ ศิริพันธ์ โมราตบ. 2540. การผสมพันธุ์และคัดเลือกไก่เนื้อ. พื้นเมืองสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์มหาสารคาม. 2. สมรรถภาพการผลิตของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงในสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์. การประชุมวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 35. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- Harvey, W.R. 1975. Least square analysis of data with unequal subclass number. Publication ARSH-4 USDA. Agriculture Research Service.
- SAS. 1990. SAS/STAT User's Guide. SAS Inst. Inc., Cary, NC.